

THE EFFECTS OF THE MIGRATION OF PARENTS ABROAD FOR WORK ON THE CHILDREN AND TEENAGERS

Andrei-Lucian Marian
Lecturer, PhD, "Al. Ioan Cuza" University of Iași

Abstract: In this study, we investigated two socio-emotional components of children and adolescents left at home, anxiety and social isolation, in the context of migration their parents abroad for work. Also, we wanted to see if there are differences in feeling anxiety and social isolation between children and teenagers who have one of the parents abroad, if anxiety depends mainly on a certain parent, mother or father, and if communication between the parent working abroad and the child stayed at home might influence the level of anxiety and social isolation of the children. 157 participants filled-out The Anxiety Scale and University California of Los Angeles Loneliness Scale. The results showed that the level of anxiety of children and adolescents is not affected by the parent who goes to work abroad. However, using a control group composed of children and teenagers whose parents worked in the country, we have discovered the high scores of anxiety and social isolation at the children and teenagers who have one of the parents working abroad. Another important result emphasized that children and adolescents whose mothers go to work abroad have a significantly higher social isolation trend compared to those of the same age groups whose fathers work abroad. Also, there were no differences between the anxiety level of children and adolescents, and the permanent or occasional communication with the parent abroad has no influence on the socio-emotional dimensions of the children and adolescents investigated in this paper.

Keywords: migration, abroad, parent – children communication, anxiety, social isolation

Introducere în fenomenul migrației părinților la muncă în străinătate

Fenomenul migrației în străinătate a persoanelor care își doresc un nivel de trai mai bun pentru propriile familii și în special pentru copiii lor, a luat amploare în ultimul deceniu, cu precădere în perioada în care a intervenit criza economică.

Situația copiilor rămași singuri acasă sau în grija unor rude a început să fie adusă în prim-plan atât de mass-media, cât și de diferite organizații non-guvernamentale care au început să realizeze studii pe această temă, pentru a vedea ce efecte are plecarea unuia sau a ambilor părinți la muncă în străinătate asupra componentei socio-emoționale a copiilor.

Organizația non-guvernamentală "Alternative Sociale" a realizat, în anul 2006, în parteneriat cu Inspectoratul Școlar Județean Iași, Inspectoratul Județean de Poliție Iași și Serviciul de Protecție al Victimelor și Reintegrare Socială de pe lângă Tribunalul Iași, studiul "SINGUR ACASĂ!"-efectuat în zona Iași asupra copiilor separați de unul sau de ambii părinți prin plecarea acestora la muncă în străinătate. Studiul realizat de Asociația "Alternative Sociale", care a făcut parte din cadrul proiectului "Home Alone", a vrut să aducă în prim-plan această temă nou- apărută în câmpul social românesc, cu precădere în domeniul protecției copilului și a familiei, dar și a separării copilului sau a copiilor de unul sau de ambii părinți ca urmare a plecării acestora la muncă în străinătate.

UNICEF România a realizat, în anul 2008, o analiză la nivel național asupra fenomenului copiilor rămași acasă prin plecarea părinților la muncă în străinătate. Acest proiect de cercetare s-a bazat pe un parteneriat interinstituțional între autorități și organisme guvernamentale și non-

guvernamentale, printre care: Ministerul Muncii, Familiei și Egalității de Șanse- Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului- Ministerul Internelor și Reformei Administrative- Institutul de Cercetare și Prevenire a Criminalității- Asociația "Alternative Sociale" și "The Gallup Organization" Romania. De asemenea, cu date și informații a contribuit și Institutul Național de Statistică.

La cercetarea calitativă au contribuit: direcții generale de asistență socială și protecția copilului, inspectorate școlare județene, inspectorate de poliție județene, primării, școli, biserici, cabinete medicale, organizații nonguvernamentale și copii.

Scopul acestui studiu a fost acela de a oferi date și informații privind amploarea fenomenului (respectiv zonele cele mai afectate). De asemenea, s-a dorit crearea unui portret al familiilor / comunității în care copiii pot fi victime ale vulnerabilității, excluziunii și/ sau marginalizării datorate migrației părinților lor. Un alt obiectiv important al acestei analize naționale a fost acela de a fi la curent cu practicile implementate cu scopul de a identifica, monitoriza și evalua copiii care se află în această situație, pentru a putea propune anumite recomandări care să ajute la dezvoltarea și îmbunătățirea acestora. Toate acestea au fost îmbinate cu analiza prevederilor legislative în ceea ce privește acest fenomen, dar și cu părerile și impactul mass-mediei, precum și a publicului larg din România.

Așa cum s-a menționat anterior, scopul general al acestor studii a fost acela de a sublinia efectele negative ale plecării părinților la muncă în străinătate asupra componentei socio-emoționale a copiilor rămași în țară, dar și de a propune anumite strategii de intervenție menite să diminueze sau să combată aceste efecte.

Motivele plecării părinților la muncă în străinătate și efectele acesteia asupra copiilor

Migrația în străinătate a românilor este unul dintre fenomenele care a luat amploare în ultimii ani, în special odată cu instalarea crizei economice la nivel mondial. Totuși, întrebarea- cheie care se pune este următoarea: de ce aleg părinții să plece la muncă în străinătate și să își lase copiii fie doar cu unul dintre ei, fie cu rudele sau, în cel mai nefericit caz, singuri? În continuare vor fi prezentate câteva dintre motivele pentru care unul dintre părinți sau chiar ambii aleg să plece la muncă în străinătate, conform unor studii întreprinse de diferite asociații care luptă pentru combaterea fenomenului copilului singur acasă.

Specialiștii care lucrează cu copiii au identificat o cauză primară a acestui fenomen. Aceasta este legată de factorii economici. Deși rata șomajului a scăzut în ultimii ani, există persoane care nu sunt suficient de bine plătite la locurile de muncă din România și care decid să plece în altă țară pentru a dispune de condiții mai decente de muncă și de salarii mai mari. Întrebat de motivul pentru care românii se îndreaptă spre alte țări în căutarea unor locuri de muncă, un referent social angajat la o primărie din județul Neamț, a răspuns: "Lipsa locurilor de muncă de la noi din țară. Practic lipsa locurilor de muncă bine plătite, că s-ar găsi și la noi locuri de muncă, dar nu sunt bine plătite, astfel încât ei consideră că nu-i pot asigura copilului strictul necesar sau și pretențiile au crescut atâta timp cât ei au ieșit în afară".

Principala motivație a celor care aleg să plece la muncă în străinătate este dorința de a asigura familiei, în special copiilor, bunăstarea materială.

În opinia specialiștilor, părinții care aleg să plece la muncă în străinătate nu sunt informați în legătură cu riscurile asupra dezvoltării copilului, ca urmare a lipsei unuia dintre aceștia sau a ambilor de acasă. Printre multe alte consecințe negative ale plecării părinților la muncă în străinătate se numără dezvoltarea de către copiii rămași singuri a anxității și a izolării sociale.

În ultimii ani, publicul larg a început să își formeze diverse opinii în ceea ce privește cauzele care îi determină pe români să plece la muncă în străinătate. Printre acestea se numără: lipsa veniturilor familiei, lipsa locurilor de muncă, familii care au aspirații economice mult mai înalte decât le-ar putea oferi locurile de muncă din țară etc.

Rezultatele anchetei la nivel național, întreprinsă de UNICEF în anul 2008, a avut următoarele rezultate în legătură cu principalele motivații ale celor care aleg să plece la muncă în străinătate: două treimi din actualii și foștii migranți au relevat faptul că au plecat să muncească în altă țară pentru a câștiga mai mulți bani pentru a se putea întreține pe ei înșiși și pe familiile lor. Doar un procent de 23 % dintre aceștia au avut ca principală motivație strângerea de capital pentru anumite achiziții sau investiții. Din categoria acestora din urmă fac parte cei care au avut în plan strângerea de bani pentru a-și dota gospodăria cu obiecte cu termen lung de folosință, pentru a-și moderniza locuința sau pentru a-și achiziționa un autoturism, dar și pentru a cumpăra sau a construi o locuință. 13 % dintre participanții la anchetă au menționat că au plecat la muncă în străinătate pentru a strânge bani pe care să îi folosească la deschiderea unei afaceri.

Rezultatele anchetei au relevat și faptul că plecarea părinților la muncă în străinătate are un caracter temporar. Astfel, 80 % dintre migranți nu doresc să se stabilească definitiv într-o țară străină. Aproximativ 20 % dintre părinții actuali migranți au intenția de a-și aduce și copilul în țara în care lucrează. Acest aspect are o pondere semnificativ mai ridicată în cazul ambilor părinți plecați la muncă într-o țară străină.

Am menționat anterior principalele motivații ale părinților care pleacă la muncă în străinătate și anumite rezultate procentuale legate de acest fenomen, în urma anchetei realizată la nivel național de către UNICEF în anul 2008. Întrebarea principală care se pune este: care sunt efectele plecării părinților la muncă în străinătate asupra componentelor socio-emoționale ale copiilor? La această întrebare se va încerca să se răspundă în continuare, prin prisma a două concepte relevante pentru prezenta lucrare și care au fost descrise în rândurile de mai sus. Acestea sunt: **anxietatea și izolarea socială**.

Anxietatea și izolarea socială la copiii și adolescenții ai căror părinți sunt plecați la muncă în străinătate

Primul concept-cheie relevant al lucrării este cel de **anxietate**. Mitrofan (1999) dă următoarea definiție anxietății: "o teamă fără obiect, o neliniște însoțită de tensiune intrapsihică, agitație, iritabilitate și simptome somatice". După Ruxandra Rășcanu și colab. (1999) "anxietatea constă în sentimentul unui pericol difuz, vag precizat, cu repercursiuni iminente asupra existenței individului".

Există multe noțiuni înrudite cu anxietatea. Este necesară o distincție între frică și anxietate, pentru ca cele două aspecte să nu fie considerate a fi sinonime. David Barlow (1998), un cunoscut expert în terapia tulburărilor de anxietate de la Universitatea de Stat din New York, consideră frica o emoție primară, care se activează în mod automat în momentul în care un subiect este pus în fața unui pericol real sau imaginar. De-a lungul evoluției sale, omul a avut nevoie de această emoție primitivă pentru a supraviețui. Anxietatea se situează la polul opus al fricii, deoarece aceasta nu reprezintă o emoție bazală, ci mai degrabă un set de emoții printre care se află furia, nervozitatea și frica.

Tot David Barlow (1998) este cel care definește anxietatea ca fiind "un proces cognitiv-afectiv fragmentat, în care persoana nu poate nici prezice, nici controla evenimentele de viață cu potențial negativ sau traumatic ce o afectează. Sentimentul impredictibilității și al incapacității de control este

asociat cu o activare fiziologică cronică, cum este accelerarea respirației și creșterea ritmului cardiac. Noi trăim anxietatea ca pe o neliniște cu privire la abilitatea noastră de a face față unor amenințări. Anxietatea se caracterizează prin hipervigilență (self- focused attention) ce induce creșterea nivelului activării fiziologice, făcându-ne mai conștienți de valența negativă a stimulilor ambientali.

Există trei mari categorii de factori care pot conduce la apariția anxietății. Aceștia sunt: factorii sociali, factorii psihologici și factorii biologici. Acești factori nu sunt independenți, ci acționează în inter-dependență în determinarea anxietății.

În ceea ce privește factorii sociali ai anxietății, numeroși psihologi afirmă că anxietatea socială nu este altceva decât un comportament învățat. Mai exact, acest tip de anxietate poate apărea ca urmare a observării și a interacțiunii cu persoane care se confruntă cu această problemă. De asemenea, este posibil ca anxietatea socială să fie dezvoltată ca urmare a unei griji excesive din partea unor părinți care au, la rândul lor, această problemă, dar care nu sunt conștienți de ea și, prin urmare, nu o pot detecta la propriul copil. O altă cauză a anxietății sociale o constituie trăirea unor evenimente sociale negative anterioare. În ceea ce îi privește pe copii, ulterior pe adolescenți, printre aceste evenimente negative se pot număra: bătăile sau hărțuirile din partea celorlalți colegi, familiile destrămate, abuzul fizic sau emoțional etc.

În ceea ce privește cauzele psihologice ale anxietății, cele mai frecvente dintre acestea sunt trăirea de către copil a unor traume emoționale sau psihologice sau lipsa unor relații de atașament, în special cu mama, fundamentale în primii ani de viață.

Nu în ultimul rând, factorii biologici ai anxietății se împart în trei categorii: genetici, biochimici și neurofiziologici.

Simptomele anxietății pot fi de ordin emoțional, comportamental sau fiziologic. Printre simptomele emoționale și comportamentale se numără: o frică accentuată a subiectului de a se afla în preajma cuiva necunoscut, precum și de a fi în situații care presupun analiza și judecata acestuia. Persoanele anxioase se tem că cei din jurul lor ar putea deveni conștienți de problema lor. Anxietatea poate afecta randamentul în activitățile zilnice, la serviciu sau la școală. De asemenea, persoanele anxioase doresc evitarea unor situații în care consideră că s-ar putea face de rușine. De cele mai multe ori, cei care suferă de anxietate evită contactul vizual cu persoanele din jurul lor.

Așa cum am menționat anterior, anxietatea are, de asemenea, anumite semne și simptome fizice. Printre cele mai frecvente se numără: înroșirea feței celui care suferă de anxietate, transpirația excesivă, tremurături sau frisoane, probleme cu stomacul, vocea tremurată și dificultatea de a vorbi, precum și tensiunea musculară. De asemenea, persoana anxioasă poate dezvolta palpitații ale inimii, poate avea mâinile reci și umede și o senzație de gură uscată.

Cel de-al doilea concept - cheie relevant pentru lucrarea de față este cel de **izolare socială**. O definiție a izolării sociale este lipsa de interacțiune socială, contact sau comunicare cu alte persoane. Izolarea socială se caracterizează prin absența relațiilor cu familia, cu prietenii sau cu alte forme de rețele sociale. Izolarea socială poate fi exprimată prin separarea psihică de ceilalți, mecanisme psihologice sau bariere sociale. În prezenta lucrare, izolarea socială va fi discutată prin prisma separării psihice, dar și fizice a copilului și adolescentului de unul dintre părinții săi.

O persoană se poate izola social din mai multe motive. Printre acestea, se numără: o dizabilitate care îl împiedică pe cel în cauză să-și părăsească locuința, tulburări mentale sau emoționale (de exemplu: anxietatea, agoragobia, depresia) care pot cauza frica de a interacționa cu ceilalți, motivație redusă de a lega o relație sau reacții anxioase puternice. În prezenta lucrare se va pune accent pe izolarea socială a copiilor și adolescenților ca o consecință negativă a plecării părinților la muncă în străinătate.

Simptomele izolării sociale pot include: evitarea activităților care implică un contact cu ceilalți, sentimente de incapacitate socială, teama de a nu fi respins, depresie, stimă de sine scăzută, sentimente de singurătate etc.

Metodologia cercetării

Miza principală a cercetării a fost aceea de a vedea în ce măsură plecarea unuia dintre părinți la muncă în străinătate își pune amprenta asupra a două componente socio - emoționale ale copiilor și adolescenților rămași acasă, respectiv anxietatea și izolarea socială.

Câteva dintre dilemele la care s-a cautat răspuns au fost:

1. Anxietatea și izolarea socială sunt resimțite într-un grad mai ridicat de către copiii care au unul dintre părinți plecat la muncă în străinătate sau de către adolescenții care se află în aceeași situație?
2. Copiii și adolescenții ale căror mame sunt plecate la muncă în străinătate sunt mai anxioși și au o tendință mai accentuată de izolare socială, comparativ cu cei care fac parte din aceleași categorii de vârstă, dar ai căror tați lucrează în străinătate?
3. Este importantă comunicarea dintre părintele plecat la muncă în străinătate și copilul rămas acasă? Poate influența acest aspect nivelul de anxietate și de izolare socială?

Participanți

În primă fază, pentru pretestarea instrumentelor, s-a folosit un lot de subiecți cu vârste cuprinse între 15 și 18 ani, elevi ai liceului teoretic "Alexandru Ioan Cuza" din Iași. Subiecții care au participat la pretestare, dar care nu au îndeplinit condiția de a avea unul dintre părinți plecat la muncă în străinătate, au fost incluși în grupul de control.

Pentru cercetarea propriu- zisă, lotul de subiecți, cu vârste cuprinse între 8 și 18 ani, a fost selectat din cadrul Colegiului Național de Artă "Dimitrie Cuclin" din Galați. De aici a fost selectat și grupul de control pentru prima categorie de vârstă, respectiv 8-12 ani. Numărul total de subiecți a fost de 157. Dintre aceștia, 27 s-au aflat în grupul de control.

Procedura

Cercetarea s-a desfășurat pe mai multe zile, timp în care chestionarele au fost aplicate în mai multe clase de elevi, începând cu clasa a doua. Elevii au fost mai întâi înștiințați de scopul acestei cercetări, fără a li se spune ce măsoară cele două instrumente, pentru a evita tendința de fațadă sau dezirabilitate. Unii dintre subiecți, care se aflau în situația de a avea un părinte plecat la muncă în străinătate, au fost reticenți în momentul în care li s-a cerut să dea curs rugămintii de a răspunde la itemii celor două instrumente, deși li s-a specificat de la început faptul că răspunsurile lor sunt anonime și nu pot fi încadrate într-o categorie corectă sau greșită. Fiind vorba despre un liceu de artă, unde există diferite specializări, cum ar fi muzica sau artele plastice, a fost nevoie ca cercetătorul să revină pe parcursul mai multor zile din diverse motive: unii elevi lipseau, alții aveau ore de specialitate, unii se pregăteau pentru diferite concursuri școlare etc.

În urma aplicării instrumentelor, coeficientul de consistență internă Alpha Cronbach pentru cele două dimensiuni măsurate a fost următorul: pentru anxietate 0.89, iar pentru izolare socială 0.92.

Instrumente de cercetare

Instrumentul folosit pentru a măsura **nivelul de anxietate** în rândul copiilor și adolescenților care se află în situația de a avea unul dintre părinți plecat la muncă în străinătate, dar și pentru subiecții din aceleași categorii de vârstă, aflați în grupul de control a **fost Scala de Anxietate a lui Susan H. Spence**. Instrumentul a fost tradus din limba engleză și adaptat astfel încât să poată fi aplicat celor două categorii de vârstă: 8- 12, respectiv 13-18 ani. Instrumentul a fost construit pentru a evalua simptome legate de anxietatea de separare, fobie socială, tulburări obsesiv- compulsive, panica legată de arahnide, anxietate generală și frica de suferințele fizice.

Scala originală este compusă din 45 de itemi. Ultimul dintre aceștia constituie, de fapt, o întrebare deschisă: ” Există și altceva de care îți este cu adevărat frică? Dacă da, cât de des îți-e frică de acest lucru. În ceea ce privește proprietățile psihometrice ale acestui instrument, se cunosc următoarele informații: consistența internă a fost examinată pentru scala per ansamblu, dar și pentru subscale. Consistența internă pentru scala totală a fost una extrem de ridicată (Alpha Cronbach= 0.93), confirmând astfel că itemii măsoară într-adevăr constructul pentru care au fost construiți.

Consistența internă pentru scala totală a anxietății a lui Spence a fost, de asemenea, examinată pentru fiecare categorie de vârstă și gen în parte. Indicele de consistență internă, Alpha Cronbach, s-a menținut și în aceste situații la un nivel ridicat (0.92, respectiv 0.93).

Deși indicele de consistență internă a avut un nivel mai mult decât satisfăcător în condiția testării, în cazul re-testării, care a avut loc după o perioadă de șase luni, acesta a scăzut semnificativ. Indicele Alpha Cronbach pentru scala totală a fost de 0.60 pentru copii (8- 12 ani- 344 de subiecți) și de 0.63 pentru adolescenți (12-14 ani- 362 de subiecți) re-testați după o perioadă de 12 săptămâni. Aceste rezultate confirmă, într-o oarecare măsură, tendința nivelului de anxietate, în special în cazul copiilor, de a descrește odată cu înaintarea în vârstă.

Răspunsurile la itemi s-au efectuat pe o scală de tip Likert în patru puncte, unde primul răspuns, ” niciodată” , a fost cotate cu 0, iar ultimul- ” întotdeauna”, a fost cotate cu 3. Scorul total pentru itemii acestui instrument este de 114.

Instrumentul folosit pentru dimensiunea ”**izolare socială**” a fost **Scala de Singurătate și Izolare Socială** construită de Universitatea California din Los Angeles (UCLA), versiunea a treia.

Instrumentul a fost tradus din limba engleză și adaptat astfel încât să poată fi aplicat celor două categorii de vârstă relevante pentru această cercetare. De asemenea, la unele dintre întrebări s-au adus informații suplimentare, în special pentru a facilita înțelegerea acestora de către copiii din categoria de vârstă cuprinsă între 8-12 ani. Scala este alcătuită din 20 de itemi. Niciunul dintre aceștia nu este inversat, toți itemii fiind incluși în analiza statistică.

Proprietățile psihometrice ale acestei noi versiuni a scalei pentru singurătate și izolare socială au fost testate prin raportare la studii anterioare, care au folosit ca și subiecți studenți, asistente medicale, profesori și persoane mai în vârstă. S-au efectuat analize ale consistenței interne, validitate și structura factorilor pentru această nouă versiune a scalei UCLA. Rezultatele au arătat faptul că instrumentul are un nivel ridicat atât în ceea ce privește consistența internă (Alpha Cronbach variind de la 0.89 la 0.94), cât și în cazul test- retest, după o perioadă de un an ($r = 0.73$).

Răspunsurile la cei 20 de itemi sunt consemnate pe o scală de tip Likert în patru puncte, unde ”deseori” este cotate cu 3, iar ”niciodată”- este cotate cu 0. Scorurile cuprinse între 15 și 20 sunt considerate a fi o expresie normală a singurătății. Scorurile care depășesc cifra 30 indică faptul că o persoană experimentează o singurătate severă.

Raportarea rezultatelor

Datele statistice au evidențiat faptul că părintele plecat la muncă în străinătate influențează, per ansamblu nivelul de anxietate al copiilor și adolescenților ($F(2) = 11.79$, $p = 0.001$), însă: nu există diferențe semnificative ale nivelului de anxietate între mama sau tatăl plecat la muncă în străinătate ($p = 0.38$), dar există diferențe semnificative în ceea ce privește nivelul de anxietate între copiii și adolescenții care au unul dintre părinți plecat la muncă în străinătate și copiii și adolescenții care nu se află în această situație (pragul de semnificație dintre mama plecată la muncă în străinătate și niciun părinte plecat la muncă în străinătate este $p = 0.001$, iar dintre tată plecat în străinătate și niciun părinte plecat la muncă în străinătate este $p = 0.002$). Așadar media în cazul anxietății a copiilor și a adolescenților care au mama plecată la muncă în străinătate ($M = 38.40$, $S = 17.98$) sau tatăl plecat la muncă în străinătate ($M = 33.39$, $S = 17.41$), este semnificativ mai mare, comparativ cu media grupului de control ($M = 19.44$, $S = 10.92$).

În egală măsură, aceste efecte s-au găsit și pentru izolarea socială. Astfel, părintele plecat la muncă în străinătate influențează, per ansamblu, tendința de izolare socială a copiilor și adolescenților ($F(2) = 14.34$, $p = 0.001$). De asemenea, rezultatele au arătat că adolescenții și copiii a căror mamă este plecată la muncă în străinătate au o medie semnificativ mai ridicată în ceea ce privește izolarea socială ($M = 26.78$, $S = 13.76$), comparativ cu subiecții din aceeași categorie de vârstă, dar al căror tată muncește în străinătate ($p = 0.036$, $M = 20.90$, $S = 11.08$), dar și cu subiecții care nu se află în situația de a avea unul dintre părinți plecat ($p = 0.001$, $M = 11.92$, $S = 7.99$). Asemănător, subiecții ai căror tați muncesc în străinătate au o medie semnificativ mai mare la izolarea socială ($M = 20.90$, $S = 11.08$), comparativ cu subiecții care nu se află în situația de a avea unul dintre părinți plecat la muncă în străinătate ($p = 0.005$, $M = 11.92$, $S = 7.99$).

Nivelul de anxietate al copiilor și al adolescenților nu este afectat de părintele care este plecat la muncă în străinătate. Acest lucru poate însemna faptul că subiecții percep asemănător lipsa mamei sau a tatălui din viețile lor, sau poate că absența unuia dintre părinți nu le afectează nivelul de anxietate. Dacă ne raportăm la întrebarea din instrumentul destinat măsurării nivelului de anxietate, vom constata următorul aspect: la întrebarea: ”Îmi fac griji în legătură cu a fi departe de părinții mei”, doar un număr de 13 subiecți au dat răspunsul ”deseori”. Acest aspect pare să confirme argumentele enumerate mai sus. Totuși, există o diferență semnificativă în ceea ce privește nivelul de anxietate al subiecților care au unul dintre părinți plecat la muncă în străinătate, comparativ cu subiecții din grupul de control, care nu se află în această situație. Acest lucru poate să însemne că, deși cei care au unul dintre părinți plecat la muncă în străinătate nu par a manifesta un nivel mai ridicat de anxietate în cazul în care au mama plecată, comparativ cu cel în care tatăl este cel care muncește în străinătate, aceștia resimt totuși anxietatea datorată plecării unuia dintre părinți, chiar dacă este posibil să nu conștientizeze acest lucru, în timp ce subiecții ai căror părinți muncesc în țară nu ar avea motive să fie anxioși.

În cazul ipotezei: copiii și adolescenții ale căror mame sunt plecate la muncă în străinătate vor avea o tendință de izolare socială semnificativ mai accentuată, comparativ cu copiii și adolescenții ai căror tați sunt plecați la muncă în străinătate, respectiv cu copiii și adolescenții care nu au părinți plecați la muncă în străinătate, rezultatele au arătat că adolescenții și copiii ale căror mame sunt plecate la muncă în străinătate au o tendință semnificativ mai ridicată de izolare socială, comparativ cu subiecții din aceleași categorii de vârstă ai căror tați muncesc la muncă în străinătate.

Aruncând o privire peste întrebările cuprinse în instrumentul care măsoară izolarea socială, vom vedea că, la multe dintre întrebări, subiecții au dat răspunsul ”deseori”. Un exemplu este cel al întrebării: ”Îmi doresc foarte mult să mă aflu în compania cuiva”. Aici, 41 de subiecți din totalul de

130 au dat răspunsul ”deseori”. De asemenea, la întrebarea: ” Simt că nimeni nu mă înțelege cu adevărat”, 30 de subiecți au răspuns în aceeași manieră. Se pare că tendința de izolare socială pare să intervină mai des în cazul copiilor și adolescenților care au unul dintre părinți plecat la muncă în străinătate, fie că aceștia sunt privați de prezența mamei sau de cea a tatălui. În cele ce urmează, se va încerca o explicație psihologică a acestui aspect, în special în cazul în care mama este cea care alege să plece la muncă în afara țării.

Rezultatele au arătat că nu există diferențe între copiii și adolescenții ale căror mame sunt plecate la muncă în străinătate, comparativ cu situația în care tatăl muncește departe de țară, în ceea ce privește nivelul de anxietate al subiecților. De asemenea, cei din categoria de vârstă cuprinsă între 8 și 12 ani nu sunt mai anxioși și nici nu au o tendință de izolare socială mai accentuată, în ciuda faptului că au unul dintre părinți plecat la muncă în străinătate și că, deși comunică permanent sau ocazional cu părintele plecat, acest aspect nu influențează dimensiunea socio-emoțională relevantă, avută în discuție. Totuși, raportat la grupul de control, s-a constatat că tendința de izolare socială este semnificativ mai ridicată în cazul subiecților care fac parte din cele două categorii de vârstă și ale căror mame muncesc în străinătate.

BIBLIOGRAPHY

- Clerget, S. (2012). *Criza adolescenței. Căi de a o depăși cu succes*, București: Editura Trei.
- Cosmovici, A., Iacob Luminița (2008). *Psihologie Școlară*, Iași: Editura Polirom.
- Gullone, Eleonora (2001). Self- Reported Anxiety in Children and Adolescents: A Three-Year Follow-Up Study. *The Journal Of Genetic Psychology*, 162 (1), 5-19.
- Hodges, Kay (1990). Depression and Anxiety in Children: A Comparison of Self-Report Questionnaires to Clinical Interview. *A Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 2 (4), 376- 381.
- Home Alone- a Romanian Tragedy*, Cărpătoarea, I., Evolution Film Production, 2010.
- <http://www.bandbacktogether.com/social-isolation-resources/> , 15.03.2013.
- <https://www.paxonline.ro/>, Platformă profesională de prevenție și psihoterapie a anxietății, 20.03.2013.
- Irimescu, Gabriela, Lupu, A.L. (2006). *SINGUR ACASĂ!- studiu efectuat în zona Iași asupra copiilor separați de unul sau de ambii părinți prin plecarea acestora la muncă în străinătate*, Iași.
- Lonigan, J.C, Carey P.M., Finch A.J, Jr (1994). Anxiety and Depression in Children and Adolescents: Negative Affectivity and the Utility of Self- Reports. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 62 (5), 1000-1008.
- Moisin, A. (2008). *Arta educării copiilor și adolescenților în familie și în școală. Îndrumător pentru părinți, educatoare, învățători, diriginți și profesori*, București: Editura Didactică și Pedagogică, R.A.
- Nuț, S. (2003). *Anxietate și performanță la tineri*, Timișoara: Editura Eurostampa.
- Osterrieth, P. (1973). *Copilul și familia*, București: Editura Didactică și Pedagogică.
- Russell, D , Peplau, L. A., & Cutrona, C. E. (1980). The Revised UCLA Loneliness Scale: Concurrent and discriminate validity evidence. *Journal of Personality and Social Psychology*, 39, 472-480.
- Russell, D. (1996). UCLA Loneliness Scale (Version 3): Reliability, validity, and factor structure. *Journal of Personality Assessment*, 66, 20-40.
- Spence, H. Susan (1997). Structure of Anxiety Symptoms among Children: A Confirmary Factor-Analytic Study. *Journal of Abnormal Psychology*, 106 (2), 280-297.
- Spence, H. Susan (1998). A measure of anxiety symptoms among children. *Behaviour Research and Therapy*, 36, 545-466.

- Spence, H. Susan, Barrett, M. Paula, Turner, M. Cynthia (2003). Psychometric Properties of the Spence Children' s Anxiety Scale With Young Adolescents. *Journal of Anxiety Disorders*, 17, 605- 625.
- Toth, A., Munteanu, Daniela, Bleahu, Ana (2008). *Analiză la nivel național asupra fenomenului copiilor rămași acasă plin plecarea părinților la muncă în străinătate*, București.
- Toth, Georgiana, Toth, A., Voicu, O., Ștefănescu Mihaela (2007). *Efectele migrației: copiii rămași acasă*, București.
- Turliuc, Maria, N. (2004). *Psihologia Cuplului și a Familiei*, Iași: Editura Performantica.